

הרב שמעון הרמן

נשיא מכון שמעתתא ראש כולל חיי תורה ובעמח"ס ישע ימינו

וכמו שמובא בספר מעשה רב שהחזרה אין לה שיעור כלל. ובשם הרה"ק מלובלין אמרו שמעלת החזרה אינה רק בכך שכאשר חוזרים על הלימוד, זוכרים את תלמודם, אלא עצם החזרה היא גם סגולה כללית לזכרון. וכוונת הדברים היא שהיא סגולה לזכרון לא רק על מה שלמד עתה במסכת זו, אלא גם שאר המסכתות שלמד יזכה לזכור את תלמודו, כי היא סגולה כללית לזכרון. ובשם אדמו"ר מהר"א מבעלז זיע"א אמרו שכשלומדים וחוזרים, ממילא גם זוכרים, וזה עצמו מביא לחשקת התורה. והפירוש הוא שעל ידי חזרה מבין נכון את לימודו כשולחן הערוך לפני האדם, וכמבואר ברש"י ריש פרשת משפטים, ואז נחקק בלבו ובנפשו טעם הלימוד, כי רק על ידי יגיעה

בנוסח ההדרן, אמרינן 'הדרן עליך, והדרך עלך, דעתן עליך ודעתך עלך, לא נתנשי מינך ולא תתנשו מינך'. ויש לבאר הענין על פי פירוש תיבת הדרן, שמשמעו חזרה, וסובל גם פירוש 'הידור', וזה ביאורו: 'הדרן עליך' – היינו שההידור של לימוד המסכת היא 'ההדרן עליך', כוונתו בחזרתו בלימודו על המסכת עוד פעם, שהרי בכך נחקק בלבו הלימוד, ומבינו לא רק מקופיא ומלבר, אלא באופן עמוק יותר ומלגאו. וזהו ההידור שבסיום הלימוד, ש'דעתן עליך ודעתך עלך', ועל ידי זה יזכה גם ל'ולא נתנשי' – היינו שלא ישכח מה שלמד, כיון שחוזר על לימודו. וכמו שמסופר שהגר"א היה אומר לתלמידו מוהר"ח זיע"א שכל ימך תהא בחזרה כי החזרה היא עצם הלימוד ועצם ההבנה,

1. ועיין בירושלמי (הוריות פ"ג ה"ה) בענין חובת החזרה, וכן אמרו ז"ל (סנהדרין צ"ט), ונשנו הדברים בברכות (ו:), ובעירובין (נד) ועיין עוד ברש"י (שם ד"ה נראה ואינו נראה).
2. וראה מה שכתב הגר"ח מוואלאזין בהקדמתו לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא, שעיקר השגותיו של רבו הגר"א היה בעבור שיגע יגיעה אחר יגיעה על לימודו, וראה מה שכתב הרה"צ ר' שמואל תפילינסקי בהנהגותיו, וז"ל: 'ואמרו על הגאון הצדיק ר' זעלמאלע אחי הגה"צ ר' חיים וואלאזינער ז"ל (הובא בספר תולדות אדם פ"ט) שפעם אחת ראה אותו איש אחד שחזר על לימודו בדבר אחד עד שלש מאות פעמים, ולקץ חודש ימים ראה שהוא חוזר על לימודו שנית בדבר זה שלשים או ארבעים פעמים, וישאלהו האיש על מה זה. ויענה, הנה חז"ל אמרו תני מיניה ארבעים זמנים ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה, רמזו בה למה שאמרו אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. דאף שנקבע כבר בזכרוננו ששנה ארבעים פעמים בכל זאת היה ממשמש אותו כל שעה שלא ישכחו ממנו כאדם הממשמש בכיסו שלא ישמט ולא יאבד ממנו'.
3. וכך כתב גם להלכה בשולחן ערוך הרב (הלכות תלמוד תורה פ"ב) וז"ל: 'ואם אחר שהוא בקי היטב בכל לימודו המביא לידי מעשה, וחוזר עליו. לעולם יוכל לקבוע לו בכל יום שעה קטנה ללימוד אחר, ויספיק לו שאר היום והלילה לחזור כראוי על לימודו המביא לידי מעשה, שלא ישכח ממנו לעולם, ויהיה ברור לו כאחותו, כמו שנתבאר למעלה'.
4. וכמו שאמרו ז"ל (עירובין נד): 'אמר רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב אילת אהבים ויעלת חן וגו', למה נמשלו דברי תורה לאילת, לומר לך מה אילת רחמה צר, וחביבה על בועלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה, אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה. ע"כ. וביאר במהרש"א שם: 'לפי שכל דבר שאדם רגיל בו הרבה, נראה בו האדם, ולפעמים גם הוא נמאס, אבל ד"ת אינן כן שחביבין כל שעה ושעה'.
5. וז"ל: 'אשר תשים לפניהם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים, עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם'.

שער

דרשות הדרן

הרב שמעון הרמן

התורה וחידוש בתורה בא רק אחרי עשרות פעמים של חזרה, ואז מתחדשים לו חידושי תורה. וזהו מה שנתבאר בתחילה: הדרך עליך – שנחזור ללמוד מסכת זו בשמחה, רק אם הדרך עלך – שנעשה חזרת הלימוד, וזהו ההידור הגדול של מצוות הלימוד, ועל ידי זה יהיה דעתך עליך לחדש בה חידושים ולא תתנשי מינן מטעם הסגולה לזכרון ע"י החזרה.

וחזרה בעיונה, בכך יהיה נטבע בדמו התורה, ואז הוא עצמו כחפצא של תורה, וזה עצמו מביא לשמחת התורה וסיפוק בלימוד התורה, שהרי מבין הוא את לימודו ובאהבתה ישגה תמיד, וכל חיותו הוא בתורה, ואז שורה עליו רוח ואור התורה המחיהו. ולכן חז"ל האריכו מאוד בענין החזרה בלימוד, כיון שהחזרה עצמה היא מגוף מצוות לימוד התורה, וכל עיון

שער
דרשות הדרן

הרב שמעון הרמן